

Møte torsdag den 18. mars kl. 10

President: H a n s J . R ø s j o r d e

D a g s o r d e n (nr. 65):

1. Redegjørelse av statsministeren om spørsmål i tilknytning til NATOs toppmøte i Washington 23. – 25. april 1999
2. Referat

Presidenten: Representantene Grete *Knudsen*, Steinar *Bastesen*, Haakon *Blankenborg*, Dag *Danielsen*, Bror *Yngve Rahm*, Gunn Karin *Gjul* og Siri Frost *Sterri*, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Representanten Steinar *Bastesen* vil fremsette et privat forslag.

Steinar Bastesen (TF): Jeg har den ære å fremsette et forslag som går ut på at det ved etablering av asylmottak skal være en politisk behandling i det enkelte kommunestyre før etablering skjer, og at UDI skal ha informasjonsplikt overfor kommunene før så skjer.

Presidenten: Representanten Vidar *Kleppe* vil fremsette et privat forslag.

Vidar Kleppe (Frp): På vegne av stortingsrepresentantene Lodve *Solholm*, Torbjørn *Andersen* og meg selv har jeg den store ære og glede å fremme et privat forslag som går ut på å avvikle fylkeskommunen som selvstendig forvaltningsnivå, og at fylkestingsvalget 1999 avlyses.

Presidenten: De fremsatte forslag vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Redegjørelse av statsministeren om spørsmål i tilknytning til NATOs toppmøte i Washington 23. – 25. april 1999

Statsminister Kjell Magne Bondevik: Motivet bak vårt NATO-medlemskap er dette:

«...et brennende ønske om å bidra vårt til å spare verden for de redslene vi alle vet vi måtte regne med at en ny krig ville føre til, ikke bare over vårt land, men over hele verden.»

Uttalelsen tilhører tidligere utenriksminister Halvard *Lange*. Datoen er 29. mars 1949. Stedet er denne sal. Anledningen er Stortingets samtykke til ratifikasjon av Atlanterhavspakten mellom USA, Canada og de vesteuropeiske land.

At Norge, i Washington 4. april 1949, undertegnet Atlanterhavstraktaten sammen med disse allierte land, var ingen selvsagt ting for 50 år siden. I dag er det større politisk enighet om vårt NATO-medlemskap enn noensinne.

Nye land har sluttet seg til NATO-felleskapet. Sist uke ble Polen, Tsjekia og Ungarn medlemmer av alliansen. Dette var en ny milepæl i Europas historie.

I disse dager avsluttes «Battle Griffin», en av de store NATO-øvelser i Norge de senere år. Samtidig, i den andre enden av Europa, står NATOs medlemsland klare til å støtte de politiske bestrebelsene på å oppnå varig fred i Kosovo. Dette er to sider av det samme fredsskapende forsvars- og verdifelleskap som NATO har utviklet seg til.

NATO har i et halvt århundre vært en bærebjelke i norsk utenriks-, sikkerhets- og forsvarspolitik. Alliansen har knyttet vårt land til et forpliktende europeisk og transatlantisk samarbeid, basert på solidaritet og fellesskap. NATOs kollektive forsvarsforpliktelse har gitt oss visshet for alliert støtte til vår sikkerhet. Gjennom NATO, og med bistand fra våre allierte, har vi bygd opp et troverdig forsvar. Det har gitt Norge trygghet i en periode preget av spenning i Europa. Medlemskapet i alliansen har gitt Norge medansvar for, og innflytelse over, de store linjer i europeisk sikkerhet.

NATO har spilt en nøkkelrolle i å forme det nye Europa som har vokst fram, etter et århundre preget av konflikter, kriger og totalitære ideologier. For bare ti år siden var det utenkelig at vi europeere skulle kunne se fram til et nytt århundre med håp og forventning om fred og framgang over et helt kontinent, uten kunstige skillelinjer. Men ved å sikre fred og stabile betingelser for vekst og velstand i vest bidrog NATO til å bryte ned Berlinmuren og spre verdier som frihet, demokrati og menneskerettigheter også til landene i øst.

NATO har kombinert militær evne til avskrekking med politisk vilje til dialog på tvers av skillelinjene. Som en av de såkalte tre vise menn stod Halvard *Lange* på slutten av 1950-tallet sentralt i arbeidet med å formulere denne tosidige tilnærming, der det politiske samarbeidet ble gitt økt tyngde. På slutten av 1960-tallet skulle denne linjen få sitt uttrykk i Harmel-rapporten. Resultatet er at vi nå ser et Europa som samarbeider på grunnlag av felles verdier og mål.

Samtidig må vi være realistiske og ikke ha for mange illusjoner. Som vi har erfart gjennom historien, senest i det tidligere Jugoslavia, vil hat og intoleranse alltid ha i seg potensial for konflikt, også på vårt kontinent. Vi har derfor et moralsk og politisk ansvar for å opprettholde en solid beredskap mot overgrep og humanitære kriser – både nasjonalt, regionalt og globalt. Frihet og fred kan dessverre ikke tas for gitt som en varig tilstand. Vi må derfor videreføre vårt fredsarbeid på bred front. NATO må forbli et sentralt instrument i dette arbeidet.

Kosovo er for tiden det mest brennbare eksempel på at vi fortsatt står overfor trusler mot fred og sikkerhet i Europa, selv om disse er endret etter slutten på den kalde krigen. Nasjonalisme og historiske motsetninger, etnisk og religiøst baserte konflikter skaper også i dag nye utfordringer. Alliansen har vist stor evne til tilpasning i den nye situasjonen. I Bosnia har NATO effektivt grepet inn for å få slutt på konflikten, i nært samarbeid med nye partnerland. I Kosovo kan NATO om kort tid stå overfor

nye fredsoppgaver. Håndteringen av disse vil kunne prege alliansens virksomhet i lang tid framover.

La meg klart slå fast: Den omstillingen som NATO har gjennomført siden slutten av den kalde krigen, har styrket alliansen. De nye oppgaver knyttet til krisehåndtering og aktivitetene overfor partnerlandene har gitt NATO en bredere rolle i europeisk fred og sikkerhet. Utvidelsesprosessen og partnersamarbeidet innebærer også at de verdier som Atlanterhavspakten bygger på – demokrati, menneskerettigheter og rettsstat – styrkes i hele det euroatlantiske området.

For Norge er det avgjørende for vår egen sikkerhet og muligheter til medansvar at NATO forblir et sentralt og vitalt organ for fred og stabilitet i vår del av verden.

I forberedelsene til toppmøtet i Washington legger Regjeringen derfor stor vekt på å bidra aktivt til det fortsatte arbeidet med å omforme NATO. Regjeringen vil samtidig virke for at NATO bevarer og bygger på samarbeidets særlige kvaliteter – solidaritet mellom medlemslandene og felles integrert forsvar. Vi anser det som avgjørende å opprettholde det politiske og militære samarbeidet i alliansen.

Rammen for NATOs toppmøte i Washington 23.-25. april vil være jubileet, men også de aktuelle oppgaver alliansen står overfor på Balkan. NATO-landenes stats- og regjeringssjefer vil markere at det er 50 år siden Den nord-atlantiske traktat ble undertegnet og Atlanterhavsaliansen opprettet. NATOs bidrag til stabilitet og fred i det nordatlantiske området vil være et hovedbudskap. Alliansens betydning for vår egen sikkerhet vil tilsvarende utgjøre rammen for Regjeringens markering av NATO-jubileet her i Norge. Samtidig vil toppmøtet vedta en erklæring som målbærer alliansens oppgaver ved inngangen til et nytt århundre.

Toppmøtet i Washington blir det første hvor Polen, Tsjekia og Ungarn deltar. NATOs sikkerhetsgaranti omfatter dermed ytterligere 60 millioner mennesker. Norge ser fram til verdifullt samarbeid i NATO med disse tre land. Det er en glede å se at disse land igjen kan gi verdifulle bidrag til det europeiske verdifelleskap.

Toppmøtet vil bekrefte at NATOs dør forblir åpen for ytterligere medlemmer. Samtidig vil det søke å gi ny kraft til NATOs etter hvert omfattende samarbeid med Russland, Ukraina og de øvrige partnerland. Det planlegges et møte i NATO-Russland-rådet, og vi håper at president Jeltsin eller statsminister Primakov vil delta i dette. Det skal også avholdes toppmøter i Det euroatlantiske partnerskapsrådet og NATO-Ukraina-kommisjonen.

Jeg vil i resten av denne redegjørelsen fokusere på enkelte spørsmål som det fra norsk side har vært lagt særlig vekt på i forberedelsene til toppmøtet, nemlig det strategiske konseptet, utvidelsesprosessen, samarbeidet med Russland og øvrige partnerland, utviklingen av den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentitet og tilpasningen av alliansens militære evne til å møte nye utfordringer.

En hovedsak i forberedelsene til toppmøtet er tilpasningen av NATOs strategiske konsept. Dette er NATOs «prinsippprogram» og skal bekrefte alliansens grunnlag

og fastlegge NATOs sentrale oppgaver i årene framover. Konseptet er også det øverste styringsdokument for militær planlegging i NATO.

I nært samarbeid med FN, OSSE og sentrale partnerland som Russland har NATO i senere år utvidet sitt engasjement politisk og militært for å trygge sikkerhet og stabilitet i hele Europa. Et godt eksempel er NATOs arbeid for å iverksette Dayton-avtalen i Bosnia. Viljen til å bidra militært for å støtte opp om en mulig forhandlet løsning på konflikten i Kosovo går i samme retning.

I arbeidet med det strategiske konseptet er det viktig for Regjeringen å bidra til å sikre en balanse mellom videreføring av NATOs tradisjonelle funksjoner og de nye oppgaver. Alliansens grunnleggende oppgave må være å trygge medlemslandenes sikkerhet. Forpliktelsene nedfelt i Atlanterhavstraktaten, politiske konsultasjoner og det integrerte militære samarbeidet utgjør ryggraden i alliansen. Transatlantisk samarbeid og kollektivt forsvar må fortsatt videreføres som kjernefunksjoner. Dette er av sentral betydning for Norge. Uten et nært samarbeid mellom Europa og Nord-Amerika og en solid militær evne til å kunne gjennomføre artikkel 5-oppgaver, kunne heller ikke NATO løse de nye oppgaver.

Samtidig legger Regjeringen stor vekt på at de nye oppgavene, knyttet til krisehåndtering, fredsoperasjoner og samarbeid med partnerne, gis en sentral plass i det oppdaterte strategiske konseptet. Også disse oppgavene må være fundamentale for alliansen. Konflikter som dem vi ser på Balkan, påvirker regional stabilitet, europeisk og internasjonal sikkerhet og medlemslandenes interesser. De opptar alle europeiske land og det internasjonale samfunnet. Vi kan ikke vende ryggen til ufred og overgrep, heller ikke i våre nærområder i Europa.

Etter Regjeringens syn må Norge aktivt støtte og bidra til å styrke NATOs rolle i krisehåndtering. Norge har alltid vært en stor bidragsyter i fredsbevarende innsats. Over 50 000 norske kvinner og menn har deltatt i FNs fredsoperasjoner. De siste årene har vi videreført dette engasjementet i NATO-ledede operasjoner på Balkan. Det henger sammen med at FN har gitt regionale organisasjoner et økende ansvar for de krevende fredsoperasjoner vi har sett på 1990-tallet. NATO har unike politiske og militære forutsetninger for dette. Som vi ser i SFOR-styrken i Bosnia, er bred deltakelse av soldater fra partnerland, inkludert Russland, et sentralt element i NATOs fredsoperasjoner.

Slik krisehåndtering fordrer et bredt spekter av sivile og militære virkemidler og et tett samvirke mellom ulike internasjonale organisasjoner. NATO og OSSE har omfattende oppgaver i Bosnia, og vil kunne få enda mer krevende oppgaver i Kosovo. Norge har bidratt aktivt til å utvikle et tettere samarbeid mellom OSSE og NATO.

Den økte vekt internasjonale fredsoperasjoner får innen NATO, stiller også Norge overfor økte krav om å bidra til slike operasjoner med egnede styrker. Vi deltar aktivt i Bosnia. Vi er også rede til å gjøre det i Kosovo, hvis det oppnås enighet om en fredsavtale og en internasjonal styrke for å overvåke denne. Reelle bidrag fra norsk side er nødvendig, både av hensyn til de konkrete

oppgaver som skal løses, og av hensyn til alliert og internasjonalt solidaritet. Aktiv deltakelse i NATOs fredsoperasjoner er en del av den solidaritet som forventes av medlemslandene. Alliert engasjement i våre nærområder kan ikke ses isolert fra vår vilje til å bidra fra norsk side i arbeidet med å løse felles oppgaver i andre deler av Europa.

NATOs aktive fredsbevarende engasjement stiller Forsvaret overfor betydelige oppgaver i årene som kommer. Regjeringen vil før sommeren legge fram en stortingsmelding om Norges deltakelse i internasjonale operasjoner. Målet er å legge grunnlaget for et mer effektivt, fleksibelt og hensiktsmessig system for norsk deltakelse i operasjoner i utlandet, enten det skjer innenfor rammen av NATO, FN eller andre organisasjoner. Regjeringen vil arbeide for å styrke rekrutteringen til våre utenlandsoperasjoner og beredskapsstyrker.

NATOs økte engasjement i krisehåndtering, og senest i konflikten i Kosovo, har ført til en diskusjon omkring spørsmålet om folkerettslig grunnlag for gjennomføringen av fredsoperasjoner. Dette er en sentral problemstilling. Regjeringen ser det som svært viktig at NATOs virksomhet på dette området er basert på folkeretten. Dette er i pakt med vårt lands grunnleggende engasjement for en internasjonal orden basert på rettsregler. Det er også viktig for å sikre størst mulig politisk oppslutning og bredde i det internasjonale engasjementet i den enkelte konflikt. Vi ønsker å se dette reflektert i det reviderte strategiske konseptet.

Regjeringen legger til grunn at slik maktbruk må forankres folkerettslig, enten i samtykke fra partene, i retten til selvforsvar etter FN-paktens artikkel 51 eller ved et mandat fra Sikkerhetsrådet i henhold til paktens kapittel VII eller VIII. En vanskelig humanitær situasjon kan inngå i Sikkerhetsrådets vurdering av om det foreligger en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet som kan åpne for tvangstiltak etter kapittel VII i FN-pakten. Når et folkerettslig grunnlag foreligger, vil humanitære hensyn kunne veie tungt når det skal tas stilling til om væpnet makt faktisk skal benyttes.

Samtidig kan vi ikke utelukke en situasjon der det ikke er mulig å oppnå en uttrykkelig autorisasjon av maktbruk fra FNs sikkerhetsråd. I så fall må det om nødvendig foretas en vurdering av om det likevel kan foreligge et folkerettslig grunnlag for dette. Det var situasjonen da NATO gjorde seg rede til å anvende makt i Kosovo i fjor høst. Krigshandlinger og massive overgrep mot sivilbefolkningen i området hadde ført til en meget alvorlig situasjon. I resolusjon 1199 konstaterte Sikkerhetsrådet at situasjonen utgjorde en trussel mot freden og sikkerheten i området, og henviste til kapittel VII. Sikkerhetsrådet krevde umiddelbar våpenstillstand, og varslet at ytterligere tiltak ville bli vurdert dersom kravene i rådets resolusjoner ikke ble oppfylt. Dette var et kraftig varsel fra rådets side om at militære tiltak kunne bli aktuelle. Med utgangspunkt i resolusjon 1199, Generalsekretærens rapport av 6. oktober i fjor om den manglende etterlevelse av resolusjonen og uttalelsen fra Sikkerhetsrådets president samme dag kom vi etter en helhetsvurde-

ring, med forankring i folkeretten, til at den nødvendig legitimering av maktbruk forelå. En tilsvarende holdning ble inntatt i de øvrige allierte land. Det var bred tilslutning i Stortingets organer til en slik holdning.

Situasjonen i Kosovo er fortsatt spent. Det foreligger klare serbiske brudd på de avtalene som ble inngått i oktober i fjor. Antallet flyktninger stiger. Vi kan ikke utelukke at forhandlingene i Rambouillet bryter sammen. Kosovoalbanerne har sagt seg rede til å undertegne den foreliggende avtalen, men serberne har det ikke. I en slik situasjon kan det igjen være aktuelt for NATO å bruke makt på det samme grunnlaget som forelå i fjor høst.

Det internasjonale risikobildet blir stadig mer sammensatt. Interne og regionale konflikter med opphav i nasjonale, etniske eller religiøse motsetninger fører til ustabilitet, slik vi ser det på Balkan. Sosial uro, humanitær nød og flyktningstrømmer i Europas nærområder, Nord-Afrika, Midtøsten og Kaukasus, opptar ikke minst de søreuropeiske NATO-land. Europeisk sikkerhet og velferd påvirkes også av utfordringer av mer global art, slik som spredning av masseødeleggelsesvåpen og internasjonal terrorisme.

NATO må kunne forholde seg til kriser som kan få konsekvenser for felles sikkerhetsinteresser. Ingen medlemsland ønsker imidlertid å gjøre NATO til en global organisasjon. Regjeringens holdning er at NATOs fokus fortsatt må være på det euroatlantiske området. Vi ser ikke for oss en utvidelse av NATOs geografiske ansvarsområde utover medlemslandene.

Samtidig vil det nye risikobildet bidra til at sikkerheten i Europa vil kunne berøres av konflikter i et større perspektiv. Det vil kunne påvirke NATOs rolle. Spredning av masseødeleggelsesvåpen, og leveringsmidler for utskyting av slike våpen, representerer en betydelig utfordring for verdenssamfunnet.

Vi må ta konsekvensene av denne spredningsfaren og mulighetene for at ikke-statlige aktører kan gjøre bruk av masseødeleggelsesvåpen. Derfor må vi styrke samarbeid og informasjonsutveksling innenfor NATO på dette felt. Slik kan vi gjennom NATO støtte opp om det arbeidet som gjøres i andre internasjonale fora.

En viktig målsetting for Regjeringen er å fremme global kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning. Norge vil arbeide aktivt for ytterligere reduksjoner i kjernevåpenarsenalene. Vi er engasjert i nedrustningsarbeidet i ulike fora – i FN, i Nedrustningskonferansen i Genève, gjennom Ikke-spredningsavtalen osv. I den sammenheng vil jeg nevne at Regjeringen vedtok i statsråd 12. mars å be om Stortingets samtykke til å ratifisere prøvestansavtalen. Jeg håper at Stortinget vil kunne gi sitt samtykke til ratifikasjon så snart som mulig.

Når det gjelder NATO, har vi fra norsk side gått inn for at de kjernevåpenrelaterte avsnittene av det strategiske konseptet må gjøres til gjenstand for vurdering og oppdatering, i likhet med de øvrige deler av konseptet. Regjeringen mener videre at det i oppfølgingen av toppmøtet er behov for en bred gjennomgang av NATOs arbeid for kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning. NATOs kjernefysiske styrker er betydelig redusert i løpet av de

siste årene. Beredskapsnivået for gjenværende våpen er betydelig senket. Disse forholdene er reflektert i NATOs planlegging. Regjeringen går inn for at denne positive utviklingen må bekreftes i det strategiske konsept. Det må framgå at vi ønsker å fortsette bestrebelsene for nedrustning. Vi vil likeledes arbeide for at det kommer klart fram at muligheten for bruk av kjernevåpen er ytterst fjern. Vi har tatt disse synspunktene opp med allierte land, i tråd med den vekt vi legger på kjernefysisk nedrustning. Diskusjonen har samtidig vist at det ikke er grunnlag for å ta opp endringer i NATOs kjernevåpendedoktrine i forbindelse med oppdateringen av det strategiske konsept.

Det foreligger i dag ingen direkte militær trussel mot NATO-landene. Alliansen bør likevel bevare evnen til å kunne bygge opp styrker over tid dersom en trussel igjen skulle oppstå. Regjeringen legger stor vekt på at NATOs forsvarsplanlegging fortsatt skal reflektere at alliansen må være i stand til å avskrekke, og om nødvendig forsvare, alle allierte mot enhver form for aggresjon. Basis for dette vil fortsatt være prinsippet om kollektiv solidaritet, samt et effektivt integrert militært samarbeid, der også felles aktiviteter og felles finansiering inngår.

Det pågår for tiden en bred debatt i alle NATOs medlemsland om hvordan forsvar og militære styrker skal tilpasses til de nye risikoer og oppgaver. Omfattende omlegginger er gjennomført eller er under utredning i de fleste NATO-land. USA framla i høst et ambisiøst forslag til program for videreutvikling av allierte militære styrker, slik at de i langt større grad enn i dag blir strategisk mobile, effektive, utholdende og egnet til å ivareta egenbeskyttelse. «Defence Capabilities Initiative» heter dette forslaget, og det skal bidra til å styrke NATOs evne til effektiv krisehåndtering basert på integrerte multinasjonale enheter.

USAs initiativ reiser viktige spørsmål i tilknytning til den framtidige innretningen av forsvarssamarbeidet i NATO. Dette gjelder også for vårt eget forsvar, som primært er basert på verneplikt, mobilisering og støtte fra det sivile samfunn, og som i stor grad er innrettet mot beskyttelse av eget territorium.

Det er Regjeringens syn at det er behov for en ny gjennomgang av forsvarspolitikken med vekt på Forsvarets oppgaver og ambisjonsnivå. Gjennomgangen må bygge på de føringer som framkommer fra NATOs toppmøte som jeg har redegjort for, bl.a. forholdet mellom de tradisjonelle kjerneoppgaver og NATOs deltakelse i internasjonale fredsoperasjoner. Den må videre bygge på utviklingen i våre nærområder og på hovedprinsippene i det forsvarskonsept det har vært bred enighet om i Norge. Viktige problemstillinger i gjennomgangen må være hvilke krav til reaksjonsevne vi skal stille til ulike deler av Forsvaret, hvordan vi kan praktisere gjennomføringen av den allmenne verneplikt og andre sentrale deler av vårt forsvarskonsept. I denne sammenhengen vil den raske teknologiske utvikling og de stigende kostnadene på forsvarsmateriell være viktig. Gjennomgangen kan resultere i endringer i forholdet mellom kvantitet og kvalitet, og en større differensiering av våre styrker. Formålet vil

være å sikre at Forsvaret kan møte de sikkerhetspolitiske utfordringene slik disse framstår nå og i årene framover.

På dette grunnlaget vil jeg ta initiativ til en forsvarspolitisk utredning gjennom et hurtigarbeidende utvalg med bred politisk deltakelse, som skal gi generelle og prinsipielle råd forut for utarbeidelsen av kommende langtidsmelding for Forsvaret. Jeg legger til grunn at utvalgets innstilling også vil bli gjort til gjenstand for vurdering og drøfting i denne sal.

Det blir viktig å se det norske forsvaret i sammenheng med utviklingen av NATOs militære samarbeid. Et troverdig og effektivt forsvar av norsk område i alliansesammenheng vil fortsatt være den viktigste oppgaven. Men fordi krig i vårt område heldigvis fortoner seg som meget lite sannsynlig i dag, må vi vurdere om ikke denne oppgaven bedre kan ivaretas på en måte som sikrer en sterkere integrasjon av det norske forsvaret i alliert samarbeid. En slik utvikling vil også kunne knytte allierte styrker mer direkte til Forsvaret i Norge hvis vi igjen skulle oppleve økt spenning. Samtidig ønsker vi å styrke vår innsats for fred og stabilitet i samarbeid med våre nye allierte og nye partnerland. Samarbeid med de øvrige nordiske land i fredsoperasjoner vil også stå sentralt.

NATOs nye kommandostruktur skal være klar innen toppmøtet i Washington. Den vil innebære at Norge knyttes nærmere de øvrige allierte på kontinentet, og at vi i større grad enn i dag inngår i et fellesskap med de øvrige land i Nord-Europa. I arbeidet med den nye kommandostrukturen har det for Regjeringen vært viktig å sikre at den nye regionale kommandoen blir i stand til å ivareta alle de oppgavene som i dag ligger i AFNORTHWEST, ikke minst når det gjelder overvåkning av nordområdene og øvelse av fellesoperasjoner.

Norge vil beholde et subregionalt felles NATO-hovedkvarter ved Jåttå, noenlunde tilsvarende det vi har i dag. Det vil være viktig å sikre at våre nasjonale interesser knyttet til hovedkvarteret på Jåttå på en best mulig måte blir ivaretatt også i den nye strukturen. Dette inkluderer fortsatt evne til å motta allierte forsterkninger og gjennomføring av militære øvelser og trening i vårt område, samt fortsatt evne til suverenitetshevdelse og territoriell kontroll. Flernasjonalt deltakelse i NATO-hovedkvarteret i Norge er viktig for å sikre at våre allierte har kjennskap til utfordringene i vår del av Europa.

Regjeringen støtter aktivt NATOs utvidelsesprosess. Utvidelsen er et uttrykk for NATOs tilpasning til et nytt sikkerhetspolitisk landskap. Gjennom opptak av nye medlemsland vil NATO bidra til å fremme et utdypet sikkerhets- og forsvarspolitisk samarbeid i Europa.

Regjeringen legger stor vekt på at NATO skal være åpen for nye medlemmer. Toppmøtet må gi et klart signal om at nye invitasjoner til medlemskap vil komme på et senere tidspunkt. Fra norsk side har vi foreslått at utvidelsesprosessen vurderes på nytt ved alliansens neste toppmøte.

Samtidig er det etter Regjeringens oppfatning viktig at toppmøtet utvikler og forsterker samarbeidet, både med kandidatlandene og de øvrige partnerland. I tråd med dette har vi fra norsk side gått inn for at toppmøtet skal lan-

sere en omfattende tiltakspakke for gruppen av kandidatland for å forberede dem best mulig for senere invitasjoner til medlemskap i NATO. Vi har understreket at tiltakspakken vil kreve ressurser. NATO og medlemslandene må stå rede til å møte denne utfordringen. Dette må vi også være villig til fra norsk side.

De tiltak som lanseres i Washington, vil ikke innebære noen automatikk med hensyn til opptak av nye medlemsland. Nye invitasjoner vil baseres på en bred politisk vurdering og konsensus i alliansen.

Regjeringen har aktivt støttet Estlands, Latvias og Litauens ønske om medlemskap – både gjennom tosidige og flersidige samarbeidsprogram og i drøftelsene internt i NATO. Vi har en tett dialog med de baltiske land om NATO-utvidelsen og forberedelsene til toppmøtet.

Bekreftelsen av NATOs åpne dør, utvidelsen og styrkingen av partnersamarbeidet bør etter Regjeringens oppfatning gå sammen med en videreutvikling av NATOs samarbeid med Russland. Utviklingen i Russland er avgjørende for stabiliteten på vårt kontinent. For Regjeringen er det en overordnet målsetting å bidra til å engasjere Russland aktivt og konstruktivt i hele bredden av det euroatlantiske samarbeidet. NATO-Russland-grunnakten fra 1997 og opprettelsen av NATO-Russland-rådet var et gjennombrudd i den sammenheng.

Jeg er tilfreds med at samarbeidet med Russland begynner å bære frukter. Å utvikle en atmosfære av gjensidig tillit er i så måte viktig. Konsultasjonsordningen utgjør samarbeidets hovedpilar. Dialogen omfatter masseødeleggelsesvåpen, forsvarsrelatert miljøvern, infrastruktur og rustningskontroll. Rådet har også vært en effektiv kanal for kontakt om krisen i Kosovo. Vi står tidvis overfor ulike vurderinger. Men det svekker ikke viktigheten av NATO-Russland-rådet som sikkerhetspolitisk samarbeidsinstrument.

Det praktiske samarbeidet er også godt i gang. Vi kunne imidlertid ønsket hurtigere framdrift. Det forutsetter engasjement og oppfølging på begge sider. Krisen i Russland påvirker evnen til konkret oppfølging fra russisk side.

Vi ønsker at toppmøtet i Washington skal gi friske impulser og fornyet kraft til forholdet mellom Russland og NATO. Samarbeidet med Russland er en helt nødvendig del av det nye NATO. Det er lagt et godt grunnlag de siste årene – ikke minst i Bosnia, hvor russiske soldater opererer side om side med NATO-styrker. Vi må bygge videre på dette og arbeide for å trekke Russland aktivt med i en eventuell fredsoperasjon i Kosovo. NATO-Russland-samarbeidet har et stort potensial. Vi må legge et langsiktig perspektiv til grunn. Det er Regjeringens syn at vi fra alliert side må holde fast ved våre høye ambisjoner. Vi må samtidig se etter nye måter å engasjere Russland på i politisk og praktisk samarbeid.

NATO inngikk i 1997 også et særlig samarbeidsforhold med Ukraina. NATO-Ukraina-samarbeidet gjenspeiler Ukrainas viktige rolle for stabilitet og sikkerhet i Europa. Det er bl.a. lagt vekt på forsvarsreform, fredsbevarende innsats og forsvarsrelaterte miljøspørsmål. Vi ønsker å styrke forbindelsene med Ukraina.

Regjeringen har arbeidet aktivt for å gjøre samarbeidet med partnerlandene til en fundamental oppgave for det nye NATO. Alliansen har i dag et tett politisk og militært samarbeid med 25 land. Det euroatlantiske partnerskapsråd er det sentrale forum for konsultasjoner med partnerlandene og samtidig det overordnede styringsorgan for det militære samarbeidet innenfor rammen av Partnerskap for fred.

For mange partnerland er deltakelsen i Partnerskap for fred viktig i arbeidet med å kvalifisere for medlemskap i NATO. De som ikke har erklært ønske om medlemskap, som f.eks. Sverige og Finland, gis i Partnerskap for fred rom for et nært samarbeid med NATO på en rekke områder. Dette er viktig. Vi må så langt det er mulig, holde alle muligheter for politisk og militært samarbeid med NATO åpne for land som er interessert i et nært samarbeid, men av ulike årsaker ikke ønsker medlemskap.

Toppmøtet i Washington vil vedta en ytterligere styrking av Partnerskap for fred. Partnerlandene vil få økt innflytelse i planleggings- og beslutningsprosessene i forbindelse med NATO-ledede fredsoperasjoner med partnerdeltakelse. Forsvarsplanleggingen for partnerlandene vil legges tettere opp mot NATOs egen. Det praktiske militære samarbeidet skal også styrkes ytterligere.

Europa og Nord-Amerika må sammen møte de nye sikkerhetsutfordringer. Det gjelder på Balkan, og det vil gjelde i andre situasjoner. Atlanterhavsalliansen har knyttet de europeiske og nordamerikanske allierte sammen i et fellesskap som er like viktig i dag som da Atlanterhavspakten ble undertegnet.

Samtidig må de europeiske landene gradvis påta seg et større ansvar for sikkerheten i Europa. Det har pågått en utvikling i den retning i de siste årene, under stikkordet europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet, ESDI. Dette er et uttrykk for europeiske aspirasjoner og et svar på USAs ønske om en bedre byrdefordeling mellom europeiske og nordamerikanske allierte. Arbeidet med ESDI pågår i NATO, i Vestunionen og i EU.

Norge har aktivt støttet arbeidet med ESDI. Vi har lagt vekt på at den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentitet må utvikles innenfor rammen av det transatlantiske sikkerhetspolitiske samarbeid, og bidra til å styrke dette.

Den britisk-franske erklæring fra St. Malo i desember har skapt et nytt grunnlag for arbeidet med økt europeisk sikkerhetsansvar og krisehåndteringsevne. Disse initiativ følges opp i EU og i Den vesteuropiske union. Toppmøtet vil kunne gi nye impulser til ESDI.

En styrking av EUs rolle på dette felt vil også innebære en tettere samordning EU-landene imellom i sikkerhetspolitikken. Det vil trolig bety at det etableres et samarbeidsforhold på sikkerhetsområdet direkte mellom EU og NATO. Dette kan påvirke beslutningsprosessen i NATO, og følgelig også norske interesser.

Den debatt vi nå har fått om europeisk krisehåndteringsevne, kan komme til å konkludere med at Den vesteuropiske union skal nedlegges og helt eller delvis legges inn under EU. Det vil kunne endre grunnlaget for de ordninger som er etablert i Vestunionen, og delvis i

NATO, med hensyn til vår medvirkning i beslutningsprosesser og gjennomføring av krisehåndtering i regi av de europeiske land. Vi har derfor understreket at de rettigheter Norge og andre allierte land i samme situasjon i dag har, må videreføres dersom det gjennomføres institusjonelle endringer. Fra EU-landenes side er det bred forståelse for at dette er nødvendig. Som det framgikk av utenriksministerens Europa-redegjørelse i januar, kan dette gjøres på ulike måter. Fra norsk side vil vi bl.a. kunne basere oss på den konsultasjonsordning vi allerede har med EU. Jeg drøftet selv disse spørsmål under mine samtaler i Bonn og Brussel i januar i år. Regjeringen vil aktivt følge opp disse problemstillingene i kontakt med våre allierte.

Regjeringen vil legge stor vekt på at vi fra norsk side deltar aktivt i det videre arbeid med å utvikle den europeiske sikkerhets- og forsvarsidentitet, både det som foregår innenfor NATO, og i andre sammenhenger. Vi vil legge stor vekt på at vår mulighet til aktiv medvirkning i og bidrag til utviklingen av den europeiske krisehåndteringsevne bevares.

Toppmøtet i Washington må markere NATOs grunnleggende bidrag til fred og sikkerhet i det nordatlantiske området i 50 år. Det viktigste ved denne milepæl er likevel å rette blikket framover. Toppmøtet må trekke opp retningslinjene for det NATO vi vil ha inn i det neste århundre.

Regjeringen legger i arbeidet med utformingen av det framtidige NATO vekt på følgende:

1. NATO må beholde sin vitalitet og forbli det sentrale redskap for sikkerhet og stabilitet i Europa. Dette vil kreve fortsatt omstilling, slik at alliansen kan håndtere de nye oppgavene på en effektiv måte.
2. Grunnlaget for denne omstillingen må være videreføring av kjerneoppgavene knyttet til kollektivt forsvar, transatlantisk solidaritet og alliansen som det sentrale konsultasjonsforum for medlemslandenes sikkerhet.
3. Samtidig må det oppnås en balanse mellom denne traktatbaserte kjernen i samarbeidet og de nye fundamentale oppgaver knyttet til krisehåndtering og partnersamarbeid som i dag preger NATOs virksomhet både politisk og militært.
4. NATOs omstillingsprosess må ha som overordnet siktemål å bidra til å bygge en europeisk sikkerhetsordning preget av sikkerhet i samarbeid og varig fellesskap mellom alle stater i det euroatlantiske området. Partnerskapsaktivitetene, samarbeidet med Russland og utviklingsprosessen må samlet sett utnyttes som NATOs virkemidler for dette mål, som er av stor betydning for vår egen sikkerhet.
5. NATOs dør må forbli åpen. Videre utvidelse må bidra til å styrke europeisk sikkerhet og ikke skape nye skil-

lelinjer. Samarbeidet med partnerlandene må utbygges videre og bli en hovedoppgave for det nye NATO. Norge vil søke å trekke de nordiske og baltiske land og Russland så tett inn i dette samarbeidet som mulig.

6. NATO må ha høye ambisjoner for samarbeidet med Russland, basert på felles interesser, gjensidighet og åpenhet og konstruktivt engasjement fra alle parter.
 7. NATO bør få en grunnleggende ny oppgave og rolle knyttet til konfliktløsning og fredsinnsett i det euroatlantiske området. Denne må ha klar basis i folkeretten og i FN-paktens prinsipper.
 8. Utviklingen av nye oppgaver for NATO, bl.a. bidrag til internasjonale fredsoperasjoner og det aktuelle krisemønster og de krav det stiller, tilsier behov for en gjennomgang av vår forsvarspolitik. Regjeringen vil som sagt framlegge en stortingsmelding før sommeren om internasjonale operasjoner og for øvrig ta initiativ til en forsvarspolitisk utredning gjennom et hurtigarbeidende utvalg med bred politisk deltakelse. Den skal gi generelle og prinsipielle råd forut for utarbeidelsen av kommende langtidsmelding for Forsvaret.
 9. NATO må fortsette anstrengelsene for å bidra til nedrustning, herunder når det gjelder kjernevåpen, og arbeide for å motvirke spredning av masseødeleggende våpen og tilhørende leveringsmidler.
 10. Utviklingen mot et større europeisk ansvar og evne når det gjelder krisehåndtering, er viktig. Den må støttes på en måte som ivaretar samholdet mellom Europa og Nord-Amerika og samtlige alliertes interesser.
- Europa og europeisk sikkerhet er under omforming. Grunnlaget legges nå for NATOs rolle og oppgaver ved inngangen til et nytt århundre. Felles, solidarisk innsats er fortsatt nødvendig for å trygge stabilitet og fred i vår del av verden. Medlemskap i NATO har vært en bærebjelke i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk siden 1949 – i 50 år. Regjeringens arbeid med NATOs toppmøte og det nye NATO vil være basert på videreføring av denne linjen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at statsministerens redegjørelse om spørsmål i tilknytning til NATOs toppmøte i Washington 23.-25. april 1999 legges ut for behandling i et senere møte. – Ingen innvendinger er kommet, og det anses vedtatt.

S a k n r . 2

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 10.50.